

Grafiken till Kenya, del 1

om kulturutbytesprojektet Sverige Kenya 2011

Nu skulle det skrivas historia, vi skulle ta grafiken till Kenya. Det hade förmodligen gjorts grafik där förut, men den press som vi åkte dit för att installera skulle komma att bli den enda tryckpressen i Kenya nu. Den kunskap om grafik, medel och metoder vi skulle förmedla kanske ingen ännu hade fått där. Det kändes stort.

Pressen, en Domeijpress som blev kvar på Skinnskattebergs folkhögskola efter att konstlinjen där lagts ned, hade köpts av Astley Nyhléns minnesfond i Uttersberg och skänkts till konstnärsgruppen Maasai Mbili som är verksam i slumområdet Kibera utanför Nairobi i Kenya.

En projektansökan hade lämnats in till Svenska Institutet för ett utbytesprojekt med Grafikverkstan Godsmagasinet i Uttersberg och Maasai Mbili i Kibera. Projektet beviljades ekonomiskt stöd från Svenska Institutet och Mats Wilhelmsson och jag fick det intressanta och spännande uppdraget att åka till Kibera för två veckors workshop. Där skulle vi tillsammans med Maasai Mbili rusta deras studio för att kunna fungera som en professionell grafikverkstad, installera tryckpressen, gå igenom pressens inställningar och skötsel och ha workshop i olika grafiska tekniker.

Efter förberedelser under flera månader med upplägg av de två veckornas arbete, materialinköp, planeringsmöten via knastrande mobilsamtal med Kibera, vaccinationer och mycket annat så blev det då dags. I början av mars i år åkte Mats och jag till Nairobi och vidare till Kibera som ligger knappt två mil utanför staden.

Utsikt från Maasai Mbilis studio, strax innan regnet.

I detta gigantiska slumområde som med sina cirka en miljon invånare räknas som Afrikas största, skulle det alltså finnas en mycket aktiv konstnärsgrupp med kontakter över hela världen. Och som snart skulle ha Kenyas enda grafikverkstad. Fascinerande. Det ena stämde, Maasai Mbilis åtta medlemmar är mycket aktiva, både som grupp och som individuella konstnärer. Som grupp arbetar de också mycket med olika aktiviteter med konstnärligt skapande för barn i slumområdet bland annat med tanken att det kan hålla några av dem borta från alkohol och droger och ge dem något meningsfullt att göra. När Kibera drabbades hårt av våldet i samband med valet för några år sedan samlades Maasai Mbili, och tillsammans med barn som behövde bearbeta det svåra de upplevt gick de ut och arbetade med street art. Ett riskfyllt arbete på grund av det oroliga läget i området, ett arbete som fick uppmärksamhet både nationellt och internationellt.

Det andra, det där med den enda grafikverkstan i Kenya, blev inte riktigt som tänkt, men nästan. Det vi såg när vi första gången besökte studion gjorde att vi alla fick använda den förmåga vi ägde för att improvisera, och vända de problem som uppstod till en positiv kreativ process. Som tur var hade alla inblandade i detta projekt stor talang för improvisation, och handlingsplanen gjordes om helt.

Första besöket i studion.

I stället för att installera en tryckpress och starta en workshop fick vi tillsammans börja med att försöka få byggjobbarna att sätta fart och det blev tuffa förhandlingar om extra pengar de begärde för att färdigställa Maasai Mbilis studio snarast möjligt. Som tur var hade en av medlemmarna i konstnärsgruppen, Christine (den enda kvinnan i gruppen), en lokal vi kunde få använda i väntan på att renoveringen blev färdig. I stället för att börja organisera och inreda Maasai Mbilis studio lånade vi ett bord och några stolar, kompletterade med inköp av fler stolar så alla kunde sitta och arbeta i den provisoriska grafikverkstan. Vi tog dit det material vi haft med oss och kunde börja vår workshop i Christines lokal med namnet Avokadostudion. Ett avokadoträd växte där inne och sträckte sig upp genom taket och gav behaglig skugga över plåttaket.

Samtal om konst i Avokadostudion. Besök av en japansk konstnär som var i Kibera som artist in residence.

Vi började med att introducera tornnål och collografi, samt visade på olika material och verktyg att använda. Kompletterat med träsnitt, som de redan hade en del kunskaper om och skulle få utveckla mer under de två veckor några av medlemmarna skulle vara i Uttersberg senare i april, skulle de ha kunskaper i tre olika grafiska tekniker. En tillräckligt bred grund för att kunna arbeta vidare själva i den nya grafikverkstan. Tillsammans hjälptes vi åt att undersöka vilka olika material, medel och verktyg för grafik som gick att få tag på i Kenya. Ett av målen med projektet var att de skulle kunna få tag på material i landet och inte vara beroende av dyr import, att stötta Maasai Mbili att bygga upp en ekonomiskt och miljömässigt hållbar och kontinuerlig verksamhet för grafik. Det visade sig vara svårast att få tag på tryckpapper för djuptryck. Det enda papper som gick att blöta var akvarellpapper. Vad gäller tryckfärg är inte heller det riktigt löst ännu.

Efter att ha jobbat igenom några plåtar (tornnålsplast) och kartonger i Avokadostudion, var det så dags att trycka. Då hade vi varit där en av de två veckorna. Hela tiden hade pressen varit på väg till Kibera, sas det, men någonstans hade den fastnat. När vi nu var redo att gå igenom tryckprocessen hade ingen press kommit. Någonstans ifrån kom ett rykte att det skulle finnas en tryckpress på ett konstnärscenter en bit utanför Kibera, på Kuona Trust Art Centre. Efterforskningar gjordes och vi hade tur igen. Det fanns en gammal tryckpress där som vi kunde få låna och vi beslöt oss för att det var värt ett försök. Vi tog med oss material vi behövde, plåtar och kartong och åkte dit för att provtrycka.

Workshop Kuona Trust Art Centre.

Pressen blev utburen eftersom det inte fanns någon plats inomhus där vi kunde trycka. Vi fick stå i gräset under ett stort partytält, bredvid kocken som serverade lunch till dem som arbetade på Kuona Trust. Det visade sig att pressen var mycket sliten och tryckbädden böjd. Trycket gick inte ställa så hårt som behövdes för djuptryck och det var svårt att få ett jämnt fördelat tryck. Tornnålstrycken blev ingen vidare svärta i, men med collografin gick det något bättre även om det inte riktigt gjorde rättvisa åt det jobb de lagt ner på bilderna. Nu hade vi i alla fall fått gå igenom hela tryckprocessen. De fick se resultatet av det de gjort på den tornnålsplast och kartong de jobbat på och fick en uppfattning om hur de skulle kunna gå vidare och utveckla tekniken. Tyvärr började regnperioden med rejäla skurar som gjorde det omöjligt att fortsätta stå ute och trycka.

Vi fortsatte vår workshop i Avokadostudion och arbetet med att få Maasai Mbilis studio färdig och höll tummarna för att pressen skulle komma för i det här läget efter att ha provtryckt var alla så inspirerade och entusiasmen stor. De ville verkligen få komma igång på riktigt med grafiken.

Workshop i Maasai Mbilis studio.

Den sista dagen vi var där öste ett öronbedövande regn oavbrutet på det nylagda plåttaket på Maasai Mbilis studio. El var dragen och lyse inkopplat. Galler var monterat för fönstret och lås satta på dörrarna. Arbetsbord och stolar var på plats. Arbetsbänkar ritade och beställda. Likaså ställningen för tryckpressen. Den press som allting hade startat med, hjärtat i projektet, den alla så entusiastiskt väntat på kom inte.

Mats och jag fick lämna Maasai Mbili och Kibera utan att ha sett eller kunnat installera pressen, men vi hade fått två fantastiska veckor tillsammans med de kenyanska konstnärerna. Det blev så mycket mer än två veckors workshop i den form vi är vana vid, och kanske just för att pressen inte kom blev det möten och utbyte av mycket annat än bara grafiska tekniker. Samtal och diskussioner som gav oss en nära inblick i det kenyanska samhället och de förutsättningar konstnärer försöker arbeta under. Det gav oss vänner som, precis som vi, brinner för sitt arbete med konsten. Tre av de vännerna skulle vi snart få återse i Sverige i april för nästa steg i utbytet, två veckors workshop i Grafikverkstan Godsmagasinet i Uttersberg.

Text och foto: Ann-Kristin Källström